

Præster i Hejnsvig sogn

I samarbejde med Hejnsvig Sognearkiv begyndte Kirkebladet i oktober/november 2006 en historisk serie om præster op gennem tiden i Hejnsvig sogn helt fra Reformationen og frem til i dag.

Vi vil meget gerne høre gode, sjove og troværdige historier om præsterne i Hejnsvig sogn og evt. modtage billeder til brug i kirkebladet.

På forhånd tak for god hjælp også når vi fra kirkebladsredaktionen kommer forbi for at spørge ind til en god historie.

Kirkebladsredaktionen

Præster i Hejnsvig i 1700-tallet

Fra sidste præstehistorie ta'r vi tråden op, hvor vi sluttede - ved pastor Jens Pedersen Murer, præst i Grindsted og Hejnsvig fra 1693 til sin død i Grindsted i 1712. Han var den første, som omhyggeligt førte kirkebøger. Tidligere kirkebøger havde ofte store mangler på grund af præsternes glemsomhed eller sløseri. F.eks. skrev præsterne ikke altid moderens navn i forbindelse med fødsler. Når flere mænd på egnen hed noget "almindeligt" som Jens Sørensen, så kan det være svært for eftertiden at finde ud af, hvor mange børn de forskellige "Jens Sørensen'er" hver især har fået! Ofte manglede faddernes navne i forbindelse med dåb, så det kan være svært ad denne vej at følge slægten i dens forskellige led. Om pastor Murer hed det sig, at han var en "akkurat mand at tegne alle ting rigtig, hvad der forefaldt i sognene." Det fortælles, at han havde en stor bogsamling og sikkert var en klog og belæst mand.

Pastor Murer forærede til Grindsted Kirke alterkalk og disk af sølv med indskriften J.P.M. (Jens Pedersen Murer) og M.P.B. (Margrethe Pedersdatter Bagger), som var hans anden kone.

Når pastor Christopher Sølling i 1768 af sin biskop bliver bedt om at indberette vigtige svar på mere end 100 spørgsmål, er det naturligt, at han har flest oplysninger om sin forgænger, som var sognepræst for Grindsted og Hejnsvig "noget længere end 38 år, og hans ganske alder var efter Guds vilje bleven 68 år, 3 måneder og 14 dage". Hans navn var Claus Michaelen Haagen, præst i sognet fra nemlig 1728-1767.

Grindsted og Hejnsvig

- et par meget små hedesogne!

Af "Historiske efterretninger om Slavs herred" fremgår, at i 1662 var " antallet af gårde i Grindsted sogn 29 og en mølle, i Hejnsvig sogn 14



I denne artikel beretter vi om 1700-tals præsterne: 10. Jens Pedersen Murer (fra forrige præstetavle), 11. Claus Michelsen Haagen, 12. Christopher Sølling, 13. Ove Kasbjerg. 1800-tals præsterne følger i næste nr.

gårde og en mølle og i Vorbasse 47 gårde". Pastor Sølling oplyser om en befolkningstilvækst fra 1693 til 1767 på 58 personer. Folketællingen i 1787 anfører: Grindsted sogn: 453 personer; Hejnsvig sogn: 243 personer. Der har omkring begyndelsen af 1700-tallet være færre end 200 indbyggere i Hejnsvig sogn!

Det var således små forhold Claus Haagen flyttede til. Præsten var om ikke født med en sølvske i munden så dog af sjælden fin familie "Han blev født i 1697 i Nykøbing på Falster, hans fader Mikkel kom ind fra Gustrov med Dronning Louise som Silkevæver, Hans Moder var Anne Stefansdatter..... Han blev gift med Anna Sabine Ditlefsdatter von Kukulson fra Hesselager, med hvem han gjorde gensidigt testamente (præsteparret fik ingen børn) i 1728".



Pastor Haagens store gaver til kirke og sogn

Flere gange er det bevidnet, at præsteparret skænkede det store alterbæger i sølv som stadigvæk er i brug ved altergangen i Hejnsvig Kirke. For næsten 10 år siden blev bægeret restaureret af nu afdøde sølvkunstner Exner for omkring 50.000 kr. Exner vurderede bægeret som meget værdifuldt.

Adskillige gange i vort 32-årige bekendtskab med Hejnsvig har vi hørt om sognets forskellige generationer af skoler. Den ældste skole skal have ligget et sted her i Klink. Skolen er revet ned. Men



hvor den mere præcist har ligget, har jeg aldrig hørt om. Men nu ser jeg for første gang på skrift, at der i ovennævnte testamente fra 1743 oplyses: "hvori blandt andet den bestemmelse var, at den længstlevende skulde give 10 Rigsdaler til en ny Skole i Klink".

Om grunden til godgørenheden og præstens egenskaber hedder det ordret i den gamle indberetning: "Havde Gud i hans ægteskab ej behaget at velsigne ham med børn, så var han dog ikke utålmodig eller ilde tilfreds med Guds behagelig vilje i så fald, men var villig til at gøre vel imod andres fader- og moderløse børn, ligesom han og udi mange år har været en fader for en af hans hustrus pårørende, nemlig veldydedle jomfru Dorthea Christina Heering, som han for hen ved 30 år siden antog i datters sted. Hun blev hos ham til hans dødsdag, hvorefter hun har indladt sig i ægteskab med degnen, mons. Johs. Vellejus, her i Grindsted".

Claus Haagens trofasthed og flid i hyrdeembedet

"Om den salig mands snildhed og troskab i sit hyrdeembede i Christi kirke, kan hans tilhørere bedst vidne. Han undlod ikke at formane dem i Christi sted, til at lade sig forlige med Gud. Han var ej bange for at tale sandhed eller påminde den uskikkelige, og holdt ved indtil den sidste stund med utrættelig flid, at lære, formane, straffe og trøste med al langmodighed og lærdom."

"I omgang med sine venner var han munter, beleven, oprigtig, tjenstfærdig; hans levende naturlige forårsagede, at han næsten altid var mild udi selskaber, omgængelig i sit hus, god at komme til rette med, og fri for de traurige tanker, som andre, undertiden til ingen nytte, plage sig selv med. Møje og besværlighed, bekostning, ja farligheder regnede han for intet, når nogen af hans venner hans hjælp begærede.

Hans uvenners utidige domme og ubillige vrede anså han med en filosofisk koldsindighed, og var rede til at forliges med dem, så snart de søgte hans venskab.

Mod fattige viste han sig godgørende, og især



Præster i Hejnsvig sogn



Kort over Hejnsvig Sogn i Koldinghus Amt dateret 1790. "Slaugs Herred" (staves undertiden "Slavs Herred") dækker det kommende Ny Billund Kommune, nemlig sognene Hejnsvig, Vorbasse, Grindsted og Grene. Hejnsvig er tydeligt et øde hedesogn med kun få gårde. En del stednavne kan genkendes fra den tid. Hejnsvig By lå ikke, hvor byen ligger i dag, men derimod mod vest i det nuværende kryds: Kirkevej/Egebjerg Landevej/Ribe Landevej og ud mod Fugdal.

imod sådanne, hvis trang var ham bekendt.

Hans underhavende tjenere og tyende (der skal have været mere end 1000 tdr. land til præstegården i Grindsted) havde i ham en behjælpelig husbond, Kort at tale: Den salig mand havde vel nogle hos mennesker almindelig skrøbeligheder, og så forskellige fuldkommenheder, der således opvejede hine, at han efter sin død af alle fornuftige og retsindige med ære og berømmelse bør omtales og af ingen lastes. –"

Skrøbelighederne vil den diplomatiske efterfølger Christopher Sølling ikke omtale.

Fejlfri er ingen. Historiske indberetninger for Slavs Herred undlader ikke at fortælle det negative:

Fortryder bagtalelse

"Han kom 1738 i en stor Forlegenhed, idet han for kirkeinspektionskollegiet havde angivet Biskop Anchersen for at have solgt embeder ved et anonymt Brev, der imidlertid røbede sin Forfatter. Han

afbad sin Forseelse hos Biskoppen i ydmyge udtryk og tilbød at give en Bøde til fattige Præsteenker, hvis Biskoppen vilde gå i Forbøn for ham hos Kongen". (Kan læses i Ny kirkehistoriske Samlinger side 844-45)

Pastor Sølling har sat sit præg på egnen

Af gode grunde beretter pastor Christopher Sølling ikke særligt udførligt om sig selv i sin indberetning fra 1768. Han har på det tidspunkt kun været præst i Hejnsvig og Grindsted sogn i ét enkelt år. Men ganske kort fortæller han, at han er "barnefødt i Colding af borgerfolk år 1729 den 24. april." Skolegangen var i Kolding, mens han tog præsteuddannelsen i København. Sit første embede fik pastor Sølling i Kolding, som hospitalspræst i Kolding i 1760. Inden da havde han virket som latinskolelærer i 5 år - også i Kolding. At komme til Hejnsvig så pastor Sølling ikke som et tilbageskridt på den pastorale vej, men som en Guds gave. Han fortæller, at han i "1767, den 17. april, allernådigst blev beskikket til sognepæst for Grindsted og Hejnsvig menigheder."

Pastor Sølling var meget virksom både som præst, men også i den almindelige udvikling i sognene. Han var en stor fortaler for udskiftningen af gårdene i forbindelse med landbrugsreformen. Efter ham har Søllingdalvej i Hejnsvig sit navn, og Kathrinebjerg er opkaldt efter hans hustru, Anna Cathrine Magdalene Juhl. Pastor Sølling var en velhavende mand. Han købte i 1770 af kammerråd Nikolaj Duus på Engelsholm både Grindsted Kirke og præstegårdens korn- og kvæggrettigheder. Videre købte pastor Sølling jord og kvæggrettigheder i Grindsted i 1770 og i 1788. Det fortælles, at hans efterfølger, pastor Murer, engang fik en irettesættelse fra stiftsøvrigheden for at have nægtet kirkens ejer, provst Sølling at få nøglen til kirken, da han ville hente nogle materialer fra kirken. Pastor Murer formanede folk fra prædikestolen til ikke at købe kirken af provst Sølling. I lighed med pastor Haagen har også pastor Sølling støttet skolen i Hejnsvig ved at give jord til skolebyggeriet. Biskoppen omtaler i en indberetning til kongen i 1772 pastor Sølling i Hejnsvig som "en brav præst". Efter sin afsked med sognet i 1784 blev pastor Sølling provst i Øster Horne Herred og fra 1800 også provst i Slaugs herred.

Pastor Søllings handelstalent kunne dog diskuteres for ved hans død i 1809 sad hans enke med en gæld på 2150 rigsdaler og en forfalden kirke. Ved tvangsauktion i 1822 begæret af pastor

Søllings svigersøn blev alle rettighederne solgt for en købesum af 1700 rigsdaler til den senere ejer af Grindsted kirke, den Høgsbroske slægt.

I samme periode var Hejnsvig Kirke ejet af en velstående mand i Grindsted, Thomas Kr. Nielsen Bundsgaard. Han fik skøde på kirken i 1770 for 850 rigsdaler og solgte den igen i 1786 til to mænd fra Vorbasse, Hans Christoffersen og Hans Andersen for 1200 rigsdaler - en værdistigning på tæt ved 50% over 16 år! Der forlyder ikke noget om, hvilke forbedringer der er foretaget, eller om det var en almindelig prisstigning for kirker på den tid!

Præst med en stor husstand!

Sidste præst i 1700-tallet var pastor Ove Kasbjerg, præst i Grindsted og Hejnsvig 1784-1799. Hans husstand findes nøje beskrevet i "Folketællingen i Grindsted by 1787". På daværende tidspunkt var han 49 år og gift første gang med Cecilie Marie Bang, 42 år. Til husstanden hørte også svigermor, enkefru Catharina Bang på 79 år, den ugifte svigerinde Sophia Friederiche Bang på 37 år. Desuden en ugift avlskarl på 27 år. Det kunne måske blive et godt parti! En ugift kusk og 2. karl på 29. år, en 3. karl på 54 år, en hyrde på 60 år, og en hyrdedreng på 11 år. Derudover en stuepige, en kokkepige og en udepige. Alle var de ugifte. Tilsammen 12 mennesker i præstehusstanden.

Pastor Ove Kasbjerg kom fra et fattigt embede som præst ved tugthuset i Viborg, men biskoppen anbefalede ham forfremmet til en bedre stilling i Grindsted-Hejnsvig med ordene: "en værdig og duelig mand, da hans alder, retskafne og christelige forhold og yderlig fattige omstændigheder råber om hastig befordring."

I næste nummer fortælles om præsterne i 1800-tallet og om ansættelse af den første af en lang række præster med central tilknytning til Indre Mission eller beslægtede bevægelser.

Villy Stidsen

**Se tidligere artikler i serien
"Præster i Hejnsvig Sogn"
på www.hejnsvigbynet.dk - under "Egnshistorie"**

KILDER:

Pastor Søllings Indberetning fra 1768
Slaugs Herreds Aarbog, årgang 1949
Ny kirkehistoriske Samlinger